

olgu Jumalale kõrges!

Vanaema first

Vanaema kirst.

Hämarus vajus M. linna tänavatele, mis näisid elutuina, sest kel iganes kodu oli, olgugi kui väikene, tõttas sinna. Ainult mõnda hilinenud uisutajat võis veel kohata siin ja säääl, kes ei suutnud ennast lahti kiskuda sätendavast jäämerest, mis alles mõne päeva eest oli katnud lagendiku. Inimesed sarnanesid rändavatele muumiatele, olles mässitud kasukatesse, muhvidesse, käpikutesse j. n. e. Ahi oli majasõber sõna tõsisemas mõttes; ükski ei saanud ilma selleta läbi ja kui lumi ragises ja tuul aknaluukide vahelt sisse puhus — oi, küll oli siis mugav soojas toakeses! Sõbralikult naeratades tõusis kuu. Jõevood, kuhu ta harilikult peegeldus, magasid nüüd magusalt jääkatte all ega pannud teda tähele. Ta heitis mõned kiired sätendavale jääväljale ja vaatas siis sõbralikult nagu alati, tühjadele tänavatele. Nii mõnigi aknaruut mis muidu tema valguses kuldselt säras, oli tuhmiks muutunud ja kaetud jäälilledega. Ta vaikne sära süütas kiirgama imeilusad jääpurikad katustel. Mõned õige julged kiired asusid isegi vahiposti püssitiku otsa ja mängisid püssipäral. Vaene vahipost! Kõige paksem kasukas ei suutnud teda enam hästi kaitsta selle siberi külma vastu ja külmanud õhk oli pununud ta hiiglavurrudesse hõbeniite.

Need olid päris igapäevased pildid, milliseid vana hää kuu kohtas väljas karmil talveööl, nagu seeski inimeste elamutes. Ta oli neid pilte tuhanded korrad näinud: siin hiilgus ja rikkus, säääl viletsus ja vaesus — siin puhast ja vaikset Jumalarahu sügavama kahetsuse kõrval, säääl voo-
rust ning pattu teise kõrval.

Tundus nagu vajuks vari ta silmadele kui ta ühele väikesele majakesele eeslinnas alla vaatas. Ühe lapse sõrmekene oli sulatanud kroonisuuruse augu tiheda jääkattega kaetud külmanud ruudule. Selle avause kaudu leidsid kiired tee toa sisemusse. Puhas selge valgus peaaegu häbenes paista selle pildile täis viletsust, mis siin ruumis vaateleja silmale avanes.

Viletsal asemel lamasid suurtesse tekkidesse mässitult kaks last, kolme- ja viieaastane, ainult nende kahvatunud kõhetud näod paistsid tekkide vahelt. Murest murtud naine istus voodi kõrval, ning kaheksa-aastane tüdrukukene peitis oma nägu ema sülle, kes lõdisevat last soojendada püüdis.

Seinu kattis härmatis, sest kaks päeva oli see ruum kütmata. Uste ja akende vahed olid topitud õlgede ja kaltsudega, et soe hingeõhk, mida need neli inimlast välja hingasid, mitte välja ei pääseks. Juba kaks ööd vaatas kuu kaastundlikult sellele piiritumale viletsusele. Naisel, kes suures ahastuses oma nälgivate ja külmetavate laste voodi ääres istus, oli pikk kannatuslugu selja taga.

Ta oli kord elanud lahedates oludes. Ta mees oli olnud ametnik hää sissetulekuga. Ta lastel ei tulnud puudust kannatada ja ta oli mõndagi, kes ta uksele koputas, võinud mõne anniga rõõmustada. Kuid korraga muutus kõik. Seltskond, kus ta mees päevatöö järele ainult üürikest lahutust oli otsinud, võttis selle ikka enam ja enam oma meelevalda ja viimati ohverdas ta sellele rohkem aega, kui ta raha, amet ja ta aeg seda lubasid.

Häda kasvas hiigla kiiresti, naise palved ega manitsused ei jõudnud tagasi kutsuda kohuste-

täitmisele pimestunud meest. Seni oli ta veel valutundidel tröösti leidnud oma vana emakese südameilt, kelle ta isa surma järele oli enese juurde võtnud. Kuid pea võttis Jumal temalt ka selle toe. Ta pidi mullale andma kallima varanduse, mis talle laste kõrval oli jäänud, kuna ta mees edasi sammus libedal hädaohtlikul teel ja ikka sügavamale vajus, kuni ühel päeval seaduse võimud mehe, isa ja toitja ära viisid — vangimajja. Ta oli veksleid võltsinud. Ta saatus oli otsustatud — samuti ka naisegi oma. Mõni päev pääle selle ilmusid õiguse käskjalad uuesti ta juurde ja kuulutasid talle, et kõik, mis talle iganes kuulub, enam tema oma ei ole.

Pea tuli tal lahkuda ruumidest, kus ta oli mööda saatnud aastaid õnne ja murega ja asuda eeslinna viletsasse kambrikesesse, mis talle armust oli antud. Pääle laua, mõne tooli, mõne riidehilbu ja ema vana katkise kirstu ei olnud talle muud midagi jäänud; üks tema meeste sõpradest oli tema tungivate palvete pääle selle oksjonilt ostnud. Nüüd oli ta, kes nii mõndagi vaest oli aidanud, ise vaene, kes teiste inimeste armust pidi elama. Ta noorim laps oli tol ajal kaheksa kuune, teine mõistis vaevalt kõndida ja kõige vanem, Anne, oli kuue aastane. Väljas ta sellepärast tööl käia ei saanud, ja kodu jäi tal vähe aega üle võõra töö jaoks.

Küll leidis kaastundlikke inimesi, kes teda alul toetasid, kuid pea väsisid need ja jätsid vaese naise saatuse hoolde. Ja kui ta oma mehe endiseid sõpru üles otsis abi saamiseks, siis sai ta vaid valjude sõnade ja karmide kõnedega vastu võetud. Ta sugulastest elasid mõned kaugel ja osa olid surnud. Oma ainsamast vennast, kes oli välja rännanud Ameerikasse, ei teadnud ta, kas ta veel elab, või oli ta hukkunud

õnne ja rikkuse tagaajamisel. Nii oli ta kõigest ilmast maha jäetud. Ja ei julgenud enam kellegi käest abi paluda, ta kandis oma koormat ja jäi lootma kõikide hädaliste Isale taevas, kes ka tema viletsust vaigistada suudab ja õigel ajal abi saata jõuab. Sageli nuttis ta palavaid pisaraid ema haual. Jah, kui ta ometi veel elanud oleks!

Poolteist aastat oli ta oma rasket saatust kandnud, siis sai ta kutsutud vangikotta oma mehe surivoodi juurde. Ta ulatas talle andeksandvalt käe ja valmistas tema hinge viimsele võitlusele. Tema nime sosistades suri mees, kes oma naise nii vaaseks ja õnnetuks oli teinud. Naine oli talle andeks andnud.

Nüüd oli ta lesk, nüüd olid ta lapsed vaeslapsed. Pisarsilmil surus ta väetikesed oma rinna vastu ja palus Jumalalt armu, et ta neile nende ema jätaks. Tundus nagu paraneksid päevad. Kõige väiksem oli niivõrd kosunud, et ta teda päevas mõneks tunniks vanema tütre hoolde võis jätta. Seda aega kasutas ema võõrastes majades töötamiseks; pooleni ööni töötas ta siis kodus. Olgugi et teenistus vilets oli ja toiduained kallid, siiski lootis ta ennast ja oma lapsi toita.

Siis tuli õudne talv. Sellele ei suutnud vaene naine vastu panna. Tal tuli kõigest puudus. Puud lõppesid, viletsad riidehilbud ei varjanud enam kohutava külma eest. Kõige väiksem laps haigestus ja selle ravi ei annud emale mahti väljas töös käia. Viletsus kasvas iga päevaga. Murest murtuna astus vaene naine tulevikule vastu. Puud olid lõppenud, raha ei jatkunud enam leiva ostmiseks. Õnneks tõi piimanaine kaastundmusest veel igal hommikul piima. „Aga kui piimatoomine ka lõpeb ja kui piimanaine

ilma rahata enam piima tuua ei taha? — mis siis!“

Sarnane oli seisukord tol jõulukuu ööl, kui kuu oma kiired ümmarguse augukese kaudu, mis oli sulatatud jäätunud aknaruutu, viletsasse ruumi saatis ja seda õudust valgustas. Mõlemad nooremad pugesis sügavamalt teki sisse, et külma käest pääseda; aeg-ajalt oli nende nuuksumist kuulda, nälg ei lasknud neid uinuda. Anne oli pää ema rüppe peitnud ja nuttis. Ta ihu värises. Ahastunult vajus ema pilk hämarusse, ta oli ärakurnatud näljast ja murest. Ta mõtles ja mõtles, mis küll võiks vähendada seda õudset häda silmapilgukski. Aga ükski päästev täht ei paistnud talle sel pimedal troostita viletsuseööl.

Külm aina paukus, toas kõlisesid kõik kohad. Asjatult otsisid ema silmad midagi, millega oleks võinud ahju kütta. Iga püütükk ja iga asi, mis just hädatarvilik ei olnud, oli ahju rännanud.

Jälle liigutasid lapsed ennast sängis ja hüüdsid leiva järele. Annekene vaatas ärdalt ema otsa, kas siis selle silmis ühtki lootusekiirekest, ühtegi tröösti ei leidunud.

Nüüd langes kuuvalgus pildile vastasseinas. See oli vanaema pilt, mis sõbralikult ja õrnalt seina päält alla vaatas. Ema pilk viibis kaua kallil näol, just nagu troosti ja rahustust otsides ammu kadunult. Ja tõesti, oligi nii, nagu muutuks ta süda kergemaks, nagu naerataks ema kuju talle vastu.

Äkitselt kostsid tänaval heledad hääled, millega ennast segas väikese kellukese hõbehelin. Lapsed kuulatasid ja ema ärkas üles oma mõtiskelusest.

„Ema täna on jõuluõhtu,“ ütles Annekene, „vast toob jõululapsukene meile õunu ja pähk-

leid, ehk tükikese leiba, või koguni pisut puid tuletegemiseks. Oh, kui ma ainult väikese tükikese leiba saaksin.“

Jah, lapsukene, oota aga,“ ütles ema. Võib olla halastab Jumal meie päale. Võib olla ...“

Lapsed jäid hinge kinni pidades kuulama, kas vast ehk jõululapsuke nende majale ei lähene. Ema vajus jälle mõttesse. Tema vaimusilma ette kerkis lapsepõli, kus ta jõulukuusel pähkleid, õunu ja igasuguseid kinke sai. Ta mõtles armsale mugavale vanematekodule, kadunud õnnele — pisarad tulid talle silma. Oh, et ta just sel päeval, kus püha jõululaps igas kojasaande jagab, omi lapsi pidi nägema nälgimas.

Jälle viibis ta pilk ema pildil. Jälle tundus talle nagu naerataks ema talle trööstivalt vastu. Nurgas seisis kirst — vanaema pärandus. Õrn kreemikas värv, millega ta enne oli olnud värvitud, oli kulunud ja pleekinud. Häid ja kurje päevi oli see vana kirst näinud. Oli just nagu tahaks ta nendest jutustada.

Voodist kus lapsed lamasid, tungis vaikne nutuhääl ema kõrvu. Väljas oli kõik vaikinud. Jõululapsukene oli väetikesi unustanud. Ka sees jäi kõik vaikseks — nagu hauas.

Äkitselt kargas ema üles, käsi kramplikult ringutades:

„Anna andeks, emakene, ma tõesti teisiti ei suuda. Ma tahtsin kirstu elu otsani hoida — sinu mälestuseks. Ta pidi õnnes ja õnnetuses mu ligi olema. Aga ma ei suuda enam sellele hädale vaadata. Anna andeks, ema, kui ma oma käe su kirstu külge panen!“ Nende sõnadega astus ta kirstu juurde ja raputas teda kõigest jõust. Vanad lauad ragisesid. „Anne, aita,“ ütles ema rahulikult. „Võtame asjad kirstust välja, nüüd siis ...“

„Põletame ta ära,“ ütles laps ja vaatas aralt vanaema pildile. „Vanaemal ei ole kindlasti midagi selle vastu. Vaata, kuidas ta naeratab, ta kindlasti ei taha, et meie külmetume. Oh, ema, mul on nii väga külm!“ „Noh, siis Jumala nimel!“ ütles ema ja võttis need vähesed asjad välja, mis kirstus olid. „Tule, nihutame ta seinast pisut eemale!“

Mõlemad panid käed kirstule külge ja nihutasid ta omalt kohalt. Rõõmukisaga tormas Anne üht valget asja üles tõstma, mis tolmu ja ämblikuvõrkude alt välja paistis. See ei olnud muud kui küünlaotsakene. Kuid rõõmuhüüetest sai ta üles tõstetud, puhastatud, lauale seatud ja põlema süüdatud.

Ja otsekohe tundus, nagu ei olekski tuba enam nii külm ja õudne, sest et vähemalt üks väikene tulekene kurba pimedat ruumi valgustas. Jäätunud seinad küünla valgusel näisid päris nõiduslikuna. Väikesed tõmbasid teki üle pea ja vaatasid unega võideldes äkitselt ilmunud valgusesse.

„Seda on meile vanaemakene saatnud!“ ütles ema vaikselt ohatas. „Kuid nüüd algame! Näita mulle tuld, Anne, ma tahan kirvest otsida Nii!“ Kirstu vana kõdunenud puu avaldas vaid nõrka vastupanu naise jõupingutusele. See oli kurb töö; ikka jälle tõusid tal seejuures pisarad silma. Tal tundus, just nagu purustaks ta lõpulikult oma elu õnne. Iga hoop oli tal valus, iga laud, mis armastatud pärandusest põrandale langes, kiskus nagu kaasa ühe tüki tema südamest. Nüüd oli kõik lõpetatud. Lauatükid lamasid põrandal hunnikus. Ainult põhi oli veel terve ja paremini hoitud kui muu osa.

Pidi ta teda jätma edaspidiseks, vast võis teda veel kasutada, ainult hetke ta viivitas. Ta

tuli otsusele, et ettevõtet, mis nii palju valu valmistab, ühe korraga tuleb täide viia.

„Ta tuleb! Ta tuleb! Jõululapsuke tuleb!“ hüüdis Anne rõõmsalt ja pani näpu suu pääle, märgiks, et väikesed ei liigutaks. Tänaval kostis jälle saladuslik helin. Kuid jälle olid nad pettunud ja lasid kurvalt väsinud pääd norgu.

Vahepeäl oli ema uuesti kirve kätte võtnud. Üks silmapilk seisis ta veel nõutult, siis langes üks hoop teise pääle, kuni põhi lõhestatud oli. Tundus, nagu oleks lauad igaveseks kokku liidetud. Veel üks viimane raksatus, veeremine ja kolin, säramine ja sädelemine ja — rõõmuhõiskesed kostavad läbi maja.

Kuld, selge särav kuld naeratab rusude alt vastu. Kuld — ei see pole pettus — kuld on välja veerenud vanaema kirstu vahelt. Keeletult vaatab ema päält. Lapsed kargavad voodist. Kuld! Kes jõuab kirjeldada seda üllatust, seda õnne, seda vaimustust? Oo imeline Jumala käsi!

Võimetu rutulisest muudatusest jagu saada, põlvitab ema maas ja vaatab ülesse, kust kõik abi ja päästmine tuleb. Anne korjab lapseliku ahnusega kuldrahasid kokku, mis just nagu ei oleks omal kohal selles elamus täis viletsust ja vaesust. Uudishimulikult hiilivad kuu kiired kambrikesesse ja naeratavad kelmikalt, just nagu tahaks nad öelda: Küll me seda teadsime! Kus häda kõige suurem, sääal on abi kõige lähem! Ja isegi vanaema vanas mustas raamis vaatas imestunud õnnelikule muudatusele.

Nõnda täitis vana aus maja ese oma otstarbe. Tema riismetes leidis nüüd varandus häda suuremal silmapilgul, mida Jumal oli alalhoidnud nii kaua selle vaese perekonna päästmiseks. Valu on vaigistatud, häda on möödas. Jumal saatis oma abi — vanaema kirstu läbi.

„Meie Sõbra“

kirjastusel ilmunud raamatud:

- Nr. 1. Ma tahaksin väga jõulupuud näha. Hind 5 senti (kuni 12 a. lastele).
- Nr. 2. Hoiukarp. Hind 5 senti (kuni 12 a. lastele).
- Nr. 3. Mis ühest ülekätelainust sai. Hind 5 senti (12—15 a. lastele).
- Nr. 4. Vanaema kirst. Jõulujutt. Hind 5 s.
- Nr. 5. Ema Eva. I. Hind 15 senti (12—15 a. lastele).